

Ένα άρθρο για τις έννοιες

που κινδυνεύουν να κακοποιηθούν απ' τον εσωστρεφή χαρακτήρα του Πανεπιστημίου και από τη συγκέντρωση εξουσίας που η ιεραρχική δομή των ιδρυμάτων συνεπάγεται.

Συνεχής είναι η προσπάθεια «εκσυγχρονισμού» των Ελληνικών Πανεπιστημίων ώστε να ακολουθήσουν την ίδια πορεία που υπαγορεύει η διεθνής πρακτική.

Η προσπάθεια αυτή δεν είναι βέβαια μόνο ελληνικό φαινόμενο. Οι προσπάθειες φαίνεται να κατευθύνονται προς το πρότυπο του Αμερικάνικου Πανεπιστημίου και προς τις ανισότητες και τα εγγενή και διηνεκή του προβλήματα ποιότητας, διοίκησης και ιδιωτικής χρηματοδότησης, αλλά και χωρίς τα πλεονεκτήματά του, δηλαδή τους μεγάλους ιδιώτες ευεργέτες του και την χρηματοδοτούμενη από

εταιρείες βασική έρευνά του, και δυστυχώς με λίγες, κατά την άποψή μου, ελπίδες ότι τα πλεονεκτήματα αυτά θα εμφανισθούν ποτέ στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Το φιλελεύθερο σύστημα, παρά τη φαινομενική του προσαρμοστική ευελιξία και σε συνδυασμό με τον αυξημένο βαθμό αποκέντρωσης, έχει ίσως τη δυνατότητα να μεταλλάσσεται, χωρίς όμως να μπορεί να ξεφύγει από βασικές («συντακτικές») διατάξεις που είναι οι διατάξεις της Αγοράς. Όμως εκπαίδευση και εμποριοποίηση δε μπορεί να συνυπάρχουν παρά μόνον αν η μια από τις δύο έννοιες κυριαρχεί και συνήθως κυριαρχεί η δεύτερη. Εξ άλλου το καθεστώς υπό το οποίο διεξάγεται σήμερα η Έρευνα στα πανεπιστήμια, καθιστά τα τελευταία εξαρτημένα όργανα διαφόρων Κέντρων Αποφάσεων - Δημοσίων ή Ιδιωτικών.

Σ' ένα Πανεπιστήμιο όπου οι παροχές του Δημοσίου δεν μπορούν να καλύψουν τις αυξημένες-λόγω της διευρυμένης κοινωνικά αποστολής του Πανεπιστημίου-ανάγκες του, το δέλεαρ της Οικονομικής Ενίσχυσης μέσω έρευνας είναι πολύ ελκυστικό.□□□

Ταυτόχρονα, και παρά τις συζητήσεις για εθνική ταυτότητα έχουμε αποτύχει να αναπτύξουμε τα δικά μας πρότυπα, και η κύρια θεώρηση είναι πάντα, ατυχώς κατά τη γνώμη μου, το διεθνώς ανταγωνιστικό Πανεπιστήμιο υπό τη στενότερη δυνατή του έννοια, αυτή του επιχειρηματικού Πανεπιστημίου. Ως φαίνεται τα εθνικά αλλά και άλλα διαφορετικά πρότυπα δεν μας χρειάζονται.

Ο παγκοσμίως διατυμπανιζόμενος «εκσυγχρονισμός» του Πανεπιστημίου εξετάζεται πάντοτε υπό το πρίσμα του διαλεκτικού σχήματος τριών αλληλοεπιδροσών εννοτήτων: οικονομία, γνώση και εξουσία. Όσον αφορά στην οικονομία, το λάβαρο του «εκσυγχρονισμού» είναι η αγορά και τα Πανεπιστήμια που επιβιώνουν με δικά τους μέσα. Οι αριθμοί των σπουδαστών αυξάνουν αλλά όχι και οι Δημόσιες Επενδύσεις για την Ανώτατη Παιδεία. Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις υποβαθμίζονται ασυντήρητες, ενώ στον ορίζοντα αρχίζουν να διαφαίνονται οι πιθανότητες ίδρυσης Πανεπιστημίων με δίδακτρα. Οι νέες θέσεις ακαδημαϊκών διδασκάλων αλλά και διοικητικών και τεχνικών δίδονται κυριολεκτικά με το σταγονόμετρο. Οι δικαιολογίες για το σύνθημα «Ο χρήστης πληρώνει» είναι παραλλαγές αυτών που κυκλοφορούν σε όλες τις Αγγλο-Αμερικανικές χώρες, ανακυκλωμένες από τις κλασικές εργασίες των δεκαετιών του '60 και '70 των Friedman, Buchanan, West, Hayek, κ.λ.π. Οι αρχιτέκτονες αυτής της πολιτικής χρησιμοποιούν την δικαιολογία της αμεροληψίας ως προς τον ανώνυμο φορολογούμενο, με την «λαμπρή» επινόηση ότι

σε μια φωτογραφία ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος του πληθυσμού, οι νεαροί φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φαίνεται να εξασφαλίζουν περισσότερα καθαρά οφέλη μέσω του προϋπολογισμού της Ανώτατης Παιδείας από όσα οι ενήλικες φορολογούμενοι που δεν φοιτούν και, ακόμα χειρότερα, αυτοί οι νεαροί φοιτητές αποφοιτούν και έχουν εισοδήματα ανώτερα του μέσου όρου!

Φέρνοντας έτσι σε αντιπαράθεση τις δύο παραπάνω ομάδες, με πρόθεση να απομονωθούν οι φοιτητές και τα Πανεπιστήμια, δεν είναι ασφαλώς ευφύες, είναι όμως αποτελεσματικό γιατί εκμεταλλεύεται τις ενοχές της μέσης αστικής τάξης. Βασίζεται αν τούτοις και σε εσφαλμένη βάση. Οι δύο ομάδες συγκρίνονται όχι σε όρους των αντιστοιχών φόρων και απολαύσεων όλης της ζωής τους αλλά σε διαφορετικά σημεία του κύκλου φόρου και εισοδημάτων. Ο φόρος που πληρώνουν οι απόφοιτοι αποσιωπάται. Έτσι αυτή η δικαιολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ακόμα και για να δικαιολογήσει υψηλότερα κόστη για ώριμους φοιτητές σε σχέση με νέους! Το αξιοσημείωτο είναι ότι αυτές οι αρχές εισήχθησαν στην Ευρώπη από σοσιαλιστικές ομάδες και βελτιώθηκαν από τις συντηρητικές.

Όσον αφορά στην γνώση, η Ανώτατη Εκπαίδευση σήμερα διέπεται από δύο συγγενικά συστήματα γνώσης, που το καθένα κερδίζει την αποτελεσματικότητά του από το ζευγάριό του με την εξουσία. Το πρώτο βασίζεται στις οικονομικές και λογιστικές θεωρήσεις και το δεύτερο στη διαχείριση ή ξενοπρόφερα μανάτζμεντ.

Η οικονομική θεωρία, που έχει τυποποιήσει τον οικονομικό ορθολογισμό σαν την προεξάρχουσα γλώσσα της δημόσιας πολιτικής-έτσι ώστε κάθε σοβαρό εκπαιδευτικό αντικείμενο εκτός της “αποτελεσματικότητας” να ανάγεται σε μια οικονομική εξωτερικότητα, αποσοτικοποιημένο και παραμελημένο εκτός του πλαισίου της πολιτικής-είναι πολύ υπεύθυνη για τον προβληματισμό του σύγχρονου Πανεπιστημίου. Ο οικονομικός όμως ορθολογισμός μας θυμίζει τη μαθηματική αντίθεση μεταξύ ορθολογισμού και ρεαλισμού. Ο ορθολογισμός υποστηρίζει ότι, κατά κάποιο τρόπο, το Πανεπιστήμιο μπορεί να μετατραπεί σε ανταγωνιστική και κερδοφόρα επιχείρηση, βασισμένη σε μετρήσιμες εισροές και εκροές και με κυρώσεις χρεωκοπίας για την εταιρεία και το διαχειριστή, χωρίς να παραβιαστεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του.

Αυτό φυσικά δεν μπορεί να εφαρμοσθεί και έτσι θα συμβεί κάτι από τα ακόλουθα: Να ξεχάσουμε το επιχειρηματικό-πανεπιστημιακό μοντέλο γιατί δεν ταιριάζει στην εκπαιδευτική πραγματικότητα, ή να εξαναγκάσουμε την πραγματικότητα να

αλλάξει για να ταιριάζει στο επιχειρηματικό μοντέλο, κάτι δηλαδή ανάλογο με την πολιτική πολλών σύγχρονων πολυεθνικών επιχειρήσεων που αλλάζουν συχνά πολλές γραμμές των προϊόντων τους. Ή, τέλος, που είναι και το πιθανότερο, το νέο παγκόσμιο πανεπιστήμιο να προκύψει υπό μορφή υβριδικού συνδυασμού πανεπιστημίου και επιχείρησης, όπου οι εικόνες του πρωταθλητισμού στις βαθμολογίες αξιολόγησης θα πωλούνται ευκολότερα από την ακαδημαϊκή ουσία, η μάθηση θα καθοδηγείται από πιστοποιητικά και πιστωτικές μονάδες, η σοφία θα είναι διανοητική περιουσία και η αρετή θα συναρτάται με το χρήμα.

Η εξειδίκευση του μάνατζμεντ έχει διαδοθεί πολύ αν και ουσιαστικά έχει δραπετεύσει από τον εξονυχιστικό διανοητικό έλεγχο. Η γλώσσα του μάνατζμεντ είναι τόσο παγκόσμια όσο και εκείνη του οικονομικού ορθολογισμού, υστερεί όμως σε σκεπτικισμό και υπερέχει σε προτροπές. Και η νεοκλασική οικονομική και το μάνατζμεντ διακηρύσσουν τη μια μοναδική «αλήθεια» ή τη μοναδική «καλύτερη πρακτική», αν και οι όροι αυτοί είναι ιδιότυποι και συνεχώς μεταβαλλόμενοι. Όταν όμως αυτοί οι τομείς γνώσης προσπαθούν να παραγάγουν σοβαρές παρατηρήσεις και χρήσιμες ενοράσεις, πράγμα απαραίτητο για να διατηρηθούν ως επιστήμες, τότε εμφανίζονται να ωθούν μόνοι τους τα ίδια τους τα κανονιστικά όρια και να στερούνται κατάλληλων εργαλείων για κριτικό αυτοέλεγχο. Τα παραπάνω συστήματα γνώσης αλληλοσυνδέονται μέσω των αλλαγών στις σχέσεις εξουσίας που δομούν την Ανώτατη Παιδεία (εξ ου και οι διάφοροι Νόμοι-Πλαίσια).

Εδώ η επικρατούσα τάση-κλειδί για αλλαγές, αν και δεν λειτουργεί ξέχωρα από αυτές, είναι η θεμελίωση δίδυμων συστημάτων εκσυγχρονισμένου διοικητικού ελέγχου και στην κυβέρνηση και στα ιδρύματα. Αυτά τα διπλά συστήματα θα λειτουργούν όπως και η σχέση μεταξύ των κεντρικών και περιφερειακών μάνατζερς μιας πολυεθνικής εταιρείας, και θα αλληλοενισχύονται, βασισμένα σε κοινούς τύπους από την Βορειοατλαντική βιβλιογραφία του μάνατζμεντ. Η άμεση ευθύνη προς την κυβέρνηση διαμορφώνει την εσωτερική ζωή του Πανεπιστημίου, ενώ το Ίδρυμα θα αξιοποιεί την Διοίκησή του μέσω λειτουργικών κυρώσεων απόδοσης και αναφοράς που θα πλαισιώνουν την Πανεπιστημιακή δραστηριότητα (ιδού ο ρολος των Συμβουλίων Ίδρυματος που εισήγαγε η κα. Διαμαντοπούλου). Όμως, ο κύριος μηχανισμός ελέγχου θα είναι η «τηλεκαθοδήγηση» όπου η Πανεπιστημιακή διοίκηση κάνει αυτά που θέλει η κυβέρνηση, αλλά τα κάνει "με τη θέλησή της" και προς όφελός της. Οι μηχανισμοί ανταγωνισμού για τη διανομή των κονδυλίων για ειδικά προγράμματα ή για έρευνα αναγκάζουν ήδη τα Πανεπιστήμια να προσαρμόζουν τις προτάσεις τους στα "κριτήρια επιλογής". Οι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι και οι διοικήσεις των Πανεπιστημίων έχουν φυσικά δυνατότητα να μην συμμορφωθούν προς τις απαιτήσεις αλλά τότε θα χαθούν χρήματα, και αυτό φυσικά δεν είναι έξυπνη κίνηση για τη σταδιοδρομία τους. Έτσι τα Πανεπιστήμια εξαναγκάζονται σε συμμόρφωση με μια ολόκληρη κλίμακα κυβερνητικής πολιτικής, τυποώνοντας ταυτόχρονα τη λειτουργία μιας ανταγωνιστικής αγοράς σε εθνικό

επίπεδο.

Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και οι εθνικές κυβερνήσεις εφαρμόζουν την ανταγωνιστική κατανομή των κονδυλίων έρευνας με «κανόνες του παιχνιδιού», που ελέγχονται από κεντρικές υπηρεσίες. Έτσι μετατοπίζονται οι ερευνητικές δραστηριότητες από ανοιχτή, βασική έρευνα σε προβλέψιμες μελέτες χαμηλότερου κινδύνου, κυρίως σε εφαρμοσμένη έρευνα, με περιορισμένο και προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα. Η προκύπτουσα από λεία επιλογών και ποικιλίας είναι μεν αδιόρατη αλλά πιθανότατα σημαντική. Επιπλέον η υποβάθμιση της βασικής έρευνας κλονίζει τα θεμέλια της μελλοντικής εφαρμοσμένης, ενώ ο πειρασμός του χρήματος δημιουργεί τα γνωστά φαινόμενα των καθηγητικών παρεκτροπών, θέτει σε κίνδυνο τη διδασκαλία και σε έντονη αμφισβήτηση τα ηθικά πρότυπα που ο πανεπιστημιακός δάσκαλος υποχρεούται να προβάλλει.

Η υποταγή (γιατί για υποταγή πρόκειται) του Πανεπιστημίου στις ανάγκες της Κατευθυνόμενης Έρευνας - με αποκορύφωμα το αμερικάνικο πρότυπο - αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό δείγμα θυσίας της πανεπιστημιακής ιδέας στο βωμό μιας αμφισβητούμενης κοινωνικής ευημερίας (τα αρνητικά παραπροϊόντα της οποίας δεν είναι ασήμαντα: ναρκωτικά, ανεργία, κοινωνικός αναβρασμός, αβεβαιότητα για το μέλλον, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και άλλα πολλά). Φαίνεται σαν το Πανεπιστήμιο να έχει απωλέσει τόσο τον προσανατολισμό του, όσο και το δικαίωμά του να καθορίζει αυτό το ίδιο την κατεύθυνσή του μέσα στη γενικότερη πορεία του κοινωνικού συνόλου. Γίνεται έτσι το Πανεπιστήμιο εξάρτημα και όργανο επί πληρωμή Κέντρων Απόφασης που συχνά βρίσκονται έξω από τους «νόμιμους εκφραστές» του κοινωνικού συνόλου.

Όπως αναφέρουν ο Foucault και οι αναλυτές της κυβερνητικής αυτοί οι έμμεσοι καθοδηγητικοί μηχανισμοί είναι σήμερα τυπικοί εκφραστές των σχέσεων εξουσίας. Είναι δε αποτελεσματικοί ακριβώς γιατί εκείνοι που ελέγχονται διατηρούν μια μορφή αυτονομίας για τους εαυτούς τους. Η οικειοθελής συμμόρφωση είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος ελέγχου σε σύγκριση με το Νόμο. Διατηρείται έτσι η αυτονομία του Πανεπιστημίου, καθώς και κάποια συνέχεια με την παράδοση, ενώ η ελευθερία του μετατρέπεται σε ένα από τα εργαλεία της κυβέρνησης.

Αν εφαρμοσθούν οι παραπάνω «εκσυγχρονισμοί» σε κάθε χώρα, θα οδηγήσουν σε ακριβώς ίδια Πανεπιστήμια, στις ίδιες κουλτούρες, στα ίδια πλαίσια πολιτικής και στα ίδια προβλήματα. Αυτή η ομοιομορφία είναι που τρομάζει. Δείχνει την ορθόδοξη φιλελεύθερη παραδοχή για το συμβιβασμό μεταξύ συγκεντρωτισμού και

αποκέντρωσης. Ο βαθμός του άμεσου ελέγχου ή και παρέμβασης δεν είναι ο αποφασιστικός παράγων. Τα συστήματα ελέγχου που χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις και τις διοικήσεις των Πανεπιστημίων (όπως και εκείνα των πολυεθνικών εταιρειών) είναι ευέλικτα γύρω από τον άξονα συγκεντρωτισμού-αποκέντρωσης. Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει σφιχτός κεντρικός έλεγχος των πόρων και των στόχων της πολιτικής, ενώ ο Υπουργός οικοδομεί την παρέμβασή του. Υπάρχει αποκεντρωμένη ευθύνη στα Πανεπιστήμια για τις εκπαιδευτικές αποφάσεις (συνεχώς με λιγότερα μέσα φυσικά) αλλά ο έλεγχος των εξωτερικών ορίων του τι διδάσκεται και ερευνάται-δηλαδή ο πιο σπουδαίος έλεγχος επί του ορισμού του προϊόντος- μεταβιβάζεται προς τα πάνω. Έτσι η αυξημένη αποκέντρωση σ' ένα αυτοδιοικούμενο ίδρυμα πηγαίνει χέρι-χέρι με το σφιχτότερο κεντρικό έλεγχο. Η πολιτική της Ανώτατης Παιδείας είναι κλασικά φιλελεύθερη και υπνωτίζεται από τη μονοδιάστατη ανάγνωση του ζητήματος της αυτονομίας και γι' αυτό ακριβώς χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή.

Οι αρχές του μανάτζμεντ οργανώνονται και διαχέονται προς τα κάτω, στα Τμήματα και τους Τομείς, όπως συμβαίνει και στους ιδιωτικούς οργανισμούς. Τα δελτία παροχής υπηρεσιών και οι συμβάσεις εργασίας σπάνε την παραδοσιακή Πανεπιστημιακή τάση για μονιμότητα, ενώ οι θεσμοί της μερικής απασχόλησης βαθμιαία διαβρώνουν τους Πανεπιστημιακούς θεσμούς.

Είναι αυτή η διαδικασία τυποποίησης που, υποστηριζόμενη από δομές της εξουσίας, οδηγεί ως αποτέλεσμα στο παγκόσμιο επιχειρηματικό Πανεπιστήμιο. Και εκεί έγκειται το πρόβλημα. Δεν είναι δηλαδή πρόβλημα η κυβερνητική παρέμβαση απ' εαυτής ούτε οι διεθνείς σχέσεις που όλοι άλλωστε τις υποστηρίζουμε. Είναι ο τυποποιημένος χαρακτήρας της διεθνοποίησης, η αύξουσα τάση για πολιτισμική ομοιογένεια, που κινείται από την εξουσία και παίρνει τα πρότυπά της από τις αγορές και τις αξίες τους.

Έρχεται λοιπόν στο Πανεπιστήμιο ένα είδος "πειθαναγκαστικής" επιβολής της εξουσίας με κίνητρα και συναίνεση. Μηχανισμός που αλλοιώνει τις συμβατικές σχέσεις, συχνά αλλοτριώνει το άτομο και χρειάζεται γι' αυτό ιδιαίτερη προσοχή.

Τα ιδανικά της ισότητας (που έχει ως κοινωνική αντανάκλαση την ποικιλία) και της ελεύθερης και όχι προς πώληση δημιουργικότητας (πνευματική ποικιλία) σπρώχνονται στο περιθώριο. Η αναγκαία, κατά τη γνώμη μου, ατέλειωτη ποικιλία εξαρτάται από την ανταλλαγή της γνώσης σε ένα κοινό δημόσιο χώρο, και όχι από μια σειρά συμβολαιογραφικών ιδιωτικών συνεννοήσεων όπου η μη συμμόρφωση

συνεπάγεται υπερβολικά μεγάλο ρίσκο. Αλλά ενώ κάθε τελευταίος δύστροπος θύλακας διαφορετικότητας (όπως ευτυχώς ακόμα τα Ελληνικά Πανεπιστήμια) ευθυγραμμίζεται και συμμορφώνεται, οι πιέσεις αυξάνουν για την τυποποίηση της διδασκαλίας, έρευνας, ακαδημαϊκών κατευθύνσεων, επαγγελματικής κατάρτισης, φοιτητικών παροχών, εσωτερικών αποφάσεων, σχέσεων στην Πανεπιστημιακή κοινότητα και υπεράνω όλων των διοικητικών δομών.

Στη θέση της ιδέας ότι το κάθε Πανεπιστήμιο πρέπει να είναι διεθνούς στάθμης, έχουμε κατάταξη πρωταθλήματος και μια μικρή ομάδα προπορευόμενων στην κατάταξη Πανεπιστημίων να εμφανίζεται ως η κορυφαία. Εάν εφαρμοσθεί η ταξινόμηση του «Ivy League» των Η.Π.Α., τότε τα περισσότερα Ελληνικά Πανεπιστήμια δεν θα είναι «διεθνώς ανταγωνιστικά» και θα παρασυρθούν από μια δίνη που θα καταστρέψει όλα όσα θετικά έχουν επιτύχει τα τελευταία χρόνια. Το πρόβλημα δε θα είναι η ποιότητά τους, ούτε καν η ποιότητα του όποιου μηχανισμού διαπίστευσής τους. Το πρόβλημα έγκειται στη θεωρία του ομοιόμορφου μοντέλου. Η πραγματική πρόκληση είναι να δημιουργήσουμε σ'ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον δημοκρατικά Πανεπιστήμια με κοινωνική υπευθυνότητα, που να παραδίδουν προϊόντα με βάση την πολιτιστική τους ετερογένεια, τόσο ως προς την κοινωνική σύνθεση όσο και την πνευματική τους ζωή. Μας λένε εμμέσως ότι για να επιζήσουμε, για να απαλλαγούμε από το φόβο, πρέπει όλοι να γίνουμε ίδιοι. Είναι ένα γνώριμο μήνυμα και η απάντηση σχεδόν πέραν του δέοντος προφανής. Τα Πανεπιστήμια πρέπει να γίνουν αυτό που υπόσχονται, χώροι διαφορετικότητας, χώροι σε διαρκή εξελικτική κατάσταση που βρίσκονται μπροστά από κάθε άλλη "προοδευτική" (κοινωνική, πολιτική, κομματική ή άλλη) δύναμη, δηλαδή χώροι όπου πολλές απόψεις και ρεύματα συναντώνται, αλληλοτέμνονται, όλα αντιτιθέμενα στα πρότυπα της τυποποίησης: η πολιτιστική και πνευματική ζωή, η θεωρία του μετα-μοντερνισμού, η περιβαλλοντική εγρήγορση, η εκπαίδευση των εργαζομένων, η αυτοδιάθεση των αυτοχθόνων λαών, η πολιτική των φύλων, η σεξουαλικότητα, η επιβίωση των πολιτισμών του τρίτου κόσμου, και του δικού μας.

Η σχολή του μετα-μοντερνισμού έχει ιδιοποιηθεί ως κεντρικά πρότυπα την αξία της διαφορετικότητας και την αυθεντικότητα του τοπικού στοιχείου. Αυτό γίνεται κατανοητό ως η αρχέγονη πρόκληση στην παγκοσμιοποίηση. Όμως υπάρχουν είδη διαφορετικότητας. Στο ένα άκρο ο μετα-μοντερνισμός δεν είναι παρά το δημιούργημα της πολυεθνικής αγοράς και «διαφορετικότης» γι'αυτόν σημαίνει απλά τα τουριστικά είδη στις αγορές της κάθε χώρας. Αυτό που έχει σημασία δεν είναι απλά η επιλογή αλλά η σχέση μεταξύ εξουσίας και επιλογής, δηλαδή ο τύπος των υπαρκτών επιλογών. Είναι επιλογές μεταξύ συστημάτων Πανεπιστημιακών θεσμών και μεταξύ μορφών αυτοδιοίκησης που περιορίζονται από τις πρακτικές της τυποποίησης. Αυτό επαναφέρει ένα παλιό πρόβλημα των μοντερνιστών-το πρόβλημα της εξουσίας και του ελέγχου-που παραμένει συνδεδεμένο με την οικονομία καθώς επίσης και με τις συνθήκες της γνώσης.

Το πρόβλημα εξουσίας και ελέγχου είναι επίσης πρόβλημα δημοκρατίας που πρέπει να αναθεωρήσουμε. Αν θέλουμε να λύσουμε το πρόβλημα της διαφορετικότητας, αν θέλουμε να ανθίσουν τα Πανεπιστήμια πρέπει να επαναφέρουμε προς συζήτηση το πρόβλημα του ελέγχου.

Δημοκρατία και έλεγχος· δύο έννοιες που κάποιες φορές κινδυνεύουν να κακοποιηθούν απ' τον εσωστρεφή χαρακτήρα του Πανεπιστημίου και από τη συγκέντρωση εξουσίας που η ιεραρχική δομή των ιδρυμάτων συνεπάγεται. Απέναντι σ' αυτόν τον κίνδυνο, η Ακαδημαϊκή Κοινότητα πρέπει να αμυνθεί και το μοναδικό της όπλο είναι η πραγματική και ειλικρινής διάχυση των εξουσιών στα όργανα, η γόνιμη και ουσιαστική συμμετοχή των φοιτητών και η άσκηση διαρκούς ελέγχου από μέρους των, καθώς και από μέρους των άλλων συνιστωσών της πανεπιστημιακής κοινότητας. Προτάσεις δηλαδή ακριβώς αντίθετες από αυτές του ισχύοντος νόμου, ο οποίος πρέπει να ανατραπεί, γιατί καταδικάζει το Πανεπιστήμιο, ως χώρο αμφισβήτησης και προόδου, σε θάνατο. Το αφελές επιχειρηματίνα ότι αυτός ο νόμος ψηφίστηκε από 250 τούς βουλευτές είναι απλά ατυχές, γιατί οι ίδιοι τούς καταδικάσαν τη χώρα μας στο σημερινό εξευτελισμό της.

Νίκος Μαρκάτος

***Ο Νίκος Μαρκάτος είναι Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, πρώην Πρόεδρος Σχολής Χημικών Μηχανικών ΕΜΠ, πρώην Πρύτανης ΕΜΠ (1991-97), Senior Visitor στο Department of Applied Mathematics & Theoretical Physics του Πανεπιστημίου Cambridge και Fellow του Selwyn College του Πανεπιστημίου Cambridge (2002 - 2003), Visiting Professor University of Surrey (2001-2010).**